

Poština
pavšalirana.Uredništvo
in
upravnništvo
lista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

AVTONOMIST

Glasilo „Združenja slovenskih avtonomistov“.

Izhaja vsak petek.

Celoletna na-
ročnina 50 — D
mesečna 5 — „
Izposojništvo
celoletno 100.
Posamezne
številke se ra-
čunajo po D 1-25
Inserati
se računajo:
pol str. 560 D,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglasih
beseda 50 p.
Kaj hočemo? Lastno zakonodajo na lastnih tleh vzrastlega slovenskega ljudstva!

Od spodaj navzgor!

Ko je nastopila nova vlada, se je ljudstvo oddahnilo. Bilo je v strahu pred terorjem. Odtod oddih. Demokrati so jo s svojimi metodami zopet enkrat polomili; to pot pošteno. To se jim mora priznati: Političnih talentov ti ljudje nimajo!

Na drugi strani zopet se hudo motijo tisti ljudje, ki mislijo, da smo z novo vlado že na cilju, da je avtonomija že tu, če sede v »jugoslovenski« vladni g. Lj. Davidovića štirji slovenski poslanci kot delegati »Slovenske ljudske stranke«. Ta vlada pomenja le nekaj prehod za nov čas, ki je že na pohodu, je le nekaj pripravljalcev preokreta v političnem in socialnem življenju na levo, ne samo na Slovenskem, ampak na vsem Balkanu. To, kar bo delala sedanja vlada ali pa njeni posamezni člani, se lahko imenuje z besedo: **Ministerijalni avtonomizem**. Če je sedanja vlada imenovala v Sloveniji namesto predpisanih dveh velikih županov enega samega za vso deželo, ni s tem dosegla nič bistvenega. Prvič lahko prihodnja vlada — ako bo centralistična! — tega enega velikega župana zopet odstraniti in vspostaviti prejšnja dva. Drugič pa je bistvo še vedno v dejstvu, da vse te javne upravne imenuje še vedno **belgrajski minister** in da ljudstvo pri tem nima prav nobene besede.

To pove vse!

Še predno je nastopila nova vlada, smo v našem listu povedali, da minister ne more delati čudežev, da je zanj dan ravno tako 24 ur dolg kot za vse druge ljudi. Poleg tega mora imeti vse polno ozirov na levo in na desno. Če kdo pride in pravi, da je sedaj že vse dobro, ljud-

stvo prav dobro ve, da to ni res, ker občuti resnico na svojem telesu. Če bi verovali v odpomoč ministerijalne avtonomizma, bi se kruto prevarili. To se pravi, verovati bi morali v obrat od **zgoraj navzdol**. Mi pa vemo, da je takšen potek dogodkov nemogoč. Mi vemo, da mora priti preobrat od **spodaj navzgor**. Če tega ne bo, ostane vse pri starem.

Ljudstvo se mora najprej samo uveljaviti; šele potem bo zanj boljše, ko si bo samo naravnost in neposredno dajalo svoje postave in samo volilo svoje upravne uradnike. Seveda je danes pri nas doma v tem pogledu še slabo. Neki naš somišljenik je položaj med našim ljudstvom prav dobro ocenil, ko nam je te dni med drugim pisal tudi sledeče:

»Večina našega ljudstva je takorekoč politično mrtva. Ljudje gredo sicer voliti, obiskujejo shode — zlasti, če vedo, da bo kaj piti! — toda prave navdušenosti ni nikjer. Pravim **navdušenosti**, kajti rabiti besedo **zavednosti** je v naših časih strahovite politične nevednosti neumestno. Čeravno so Slovenci pri zadnjih volitvah skoro kompaktno glasovali za avtonomistično idejo, vendar ta izraz ljudske volje še ni dokaz **politične zavednosti** našega ljudstva. Tri četrtine od njih ni vedelo, kakšno bi bilo dejansko razmerje Slovenije do Srbije, če bi se avtonomijo tudi res doseglo. Pod imenom »avtonomija« so razumeli stanje, kakršno more prinesiti le še konfederacija (= to je popolna lastna državnost). In to ter še vse ostalo še vedno ni politična zavednost. Drugi značilni pojav med našim ljudstvom pa je **nezaupanje** napram

strankam. Najstrašnejše pa je to, da je ta nezaupljivost nastala iz **upravičenih vzrokov**. Samo pogledmo! Najprej Jugoslavija, katero je ljudstvo pričakovalo kakor Odršenika; a glej vruga — po kratkih mesecih se je videlo, da je bilo vse napovedovanje svobode in blagostanja velikanska laž. Potem je prišla doba, ko so začele cvesti nove stranke. Pojavljajo se socialisti vseh barv, komunisti, samostojna kmetijska stranka itd. Volitve v konstituantno l. 1920. so pokazale, kako silno revolucijonarno razpoloženje je zavladalo med slovenskim ljudstvom. Stranke, ki so šle v boj z geslom preureditve družabnega reda — tu sem moramo šteti tudi SKS in narodne socialiste! — so dobile v Sloveniji absolutno večino. Toda kaj se je zgodilo?

Prvi so dobili bakšiš samostojni kmetijski. Njihov program so pogazili njegovi lastni očetje. Sledili so jim socialisti, dočim je za komuniste zadoščala že »Obzmana«. Nastopil je gromovnik dr. Novačan, ki je razkrinkaval samostojne kmetijske in razvijal republikanizem. Da nismo pravočasno preprečili njegove izvolitve, kaj bi zopet zadelo slovensko ljudstvo! In tako je šlo za redom: prevara za prevaro, stranka ena slabša od druge. Čudež bi bil, če bi ljudstvo ne postalo nezaupno in mlačno za politične zadeve. Slovenija mora dobiti enkrat eno pošteno stranko z jasnimi socialno-republikanskim programom.

Tako sodi naš somišljenik iz Štajerske. Kako pravilno presoja ta mož iz ljudstva, skromen in skrit v zatišju svoje malokmečke zemlje, položaj in polpreteklo našo politično zgodovino!

Dokler se to ljudstvo politično popolnoma ne zave svoje politične in družabne moči, zanj ni rešitve. Ko se bo zavedlo, bo samo poprijelo

za vaje svoje usode. Zato smo mi že ponovno povdarjali: Politična in socialna osvoboditev slovenskega kmečko-delavskega ljudstva more biti le delo njega samega! Na to se je treba pa že sedaj pripravljati z vsemi močmi, zakaj izven nas, v ostalem svetu, dozorevajo veliki dogodki. Ti dogodki bodo prej nego si mislimo postavili slovensko ljudstvo pred nove, velike in odločilne naloge. Kakor si bomo tedaj postlali, tako bomo pozneje ležali. Tedaj bodo tudi tisti, ki se danes še jeze nad našim levicizmom, nenadno spregledali, da smo mi imeli prav. Sedanja doba pri nas je le prehodna doba, ki jo bo politična zgodovina označila za dobo »ministerijalne avtonomizma«.

Rusija se vrača v Evropo, kjer bo na temelju nove socialne in politične konstelacije na novo predvsem preuredila ves Balkan. Padla bo bojarska vlada v Romuniji, kjer je kmečko in delavsko ljudstvo potlačeno in brez pravic. Padla bo tudi nasilna in militaristična vlada v Bolgariji. Kmečko-delavske vlade pridejo morda prej kot mislimo na površje v teh deželah. Ta socialni in politični preokret bo osnoval temelje za nov federativni državni blok, ki bo po svojem bistvu **kmečko-delavski** in zato tudi **republikanski**. Od Jadrana do Vladivostoka bo Slovanstvo živelo v mirotvornih federativnih republikah. In kaj bo tedaj počel Mussolini v Rimu? Propadel bo. Politični teror bo za vedno odstranjen. Zakaj padel bo tudi militarizem in imperijalizem. Na mesto sablje in kanona bo spoštovalo zopet pljug in kladivo.

To je cilj, vreden dela in požrtvovanja. Zato je potrebno, da v Sloveniji vsaj mi držimo ravno črto, ki vodi do miroljubne, humane (človečanske) federativne južnoslovenske republike.

LISTEK.

59

Kmečki punt.

Hrvaško napisal Avgust Šenoa.

V tem trenutku je stopil v sobo Grdak in se poklonil. Hoszu ga je prezirljivo pomeril od nog do glave, da je upravitelj zardel.

„Ali ste Vi Grdak?“ je vprašal Majtenyi.

„Sem, gospoda.“

„Ali ste prinesli ključke od vseh poslopij?“ je ponovil mali Madžar.

„Tukaj so,“ je odvrnil Grdak in položil šop ključev na mizo.

„In račune?“ je vzdignil Majtenyi svoj nos.

„Kako morem, gospoda, v par dneh položiti račune od treh let? Nič mi ni bilo rečeno, za to delo pa je treba vsaj treh mesecev. Pomislite tudi, da je sedaj največ dela v gospodarstvu.“

„E, dragi moj,“ je nadaljeval mali Madžar in si mel roke, „mi ne moremo lahko tri mesece čakati. Čujte, kaj smo sklenili. Pregledali smo Susjed in Stubico.“

„Kedaj, gospoda?“ se je vzravnal Grdak.

„Tudi Stubico,“ je nadaljeval Majtenyi, „in smo našli, da slabo pazite na korist kraljevske komore.“

„Da slabo gospodarite,“ je primaknil Hoszu.

„Jaz?“ je Grdak prebledel.

„Da sprejemate goste, gledate na svoj žep in da računi niso v redu,“ je planil Hoszu.

„Gospoda,“ je razburjeno zaklical Grdak, „bodite pravični, poslušajte me —“

„In zato,“ je nadaljeval Tahi, ne da bi se oziral na upraviteljeve besede, „smo v imenu komore sklenili polovico komorske posesti na

tem posestvu dati v zakup velemožnemu gosposu Tahu za 2400 ogrskih goldinarjev na leto in mu tukaj svečano izročimo ključke.“

„Gospodu Tahu?“ se je prestrašil Grdak in pogledal Taha, ki je nepremično sedeč zapisal svoje žarke mačje oči v upravitelja, „gosposu Tahu?“ „Ali veste, kaj delate? Ali je komora pozabila moja pisma in predlansko preiskavo? Ali ji ni nič za ubogo ljudstvo?“

„Kraljeva svetlost je vse preiskala,“ je rekel Hoszu, „in ve sumničenja razlikovati od dokazov.“

„Sumničenja?“ je zaškrtal Grdak in sklonil glavo, „ali je sumničenje, da solnce na nebu sijee? In kaj bo z mano?“

„Vi lahko greste, kamor Vam je drago,“ je suho odgovoril Majtenyi.

„Toda moja plača, moja krvavo zaslužena plača?“ je vprašal Grdak in se prijel za glavo. Od l. 1566. se potim tukaj, pa nisem dobil za to niti počenega groša.“

„Ako imate kaj dobiti,“ je rekel Hoszu, „boste dobili ob svojem času, ko bodo pregledani računi, kajti, Bog ve —“

„Da, Bog ve, da sem poštenjak,“ je Grdak odvrnil z vzdignjeno glavo, „da kralja nisem prevaril niti za en bob. Saj vidim to mrežo, gospoda: to je kleveta gospoda Taha, njegova peklena kleveta. Grem, z Vami se ne bom pravdal, ker je Vaša duša gluha — grem, toda Vaša krivda bo, če bo ta krvavi dvor zajel žar in uničil kraljevino. Toda kralj mora izvedeti vse, ker, vedite, hrvaški plemič se ne boji madžarskega carinika.“

Madžara sta sklonila glave, Tahi pa je planil kvišku in zakričal:

„Ničvrednež, poberi se z gradu! Tukaj sem jaz gospodar!“

„In tukaj te bo zadela strela božje pravice, krvnik!“ je odvrnil Grdak in vzdignil roko. Užaljen in razjarjen je zapustil prejšnji upravitelj grajske dvore, ko pa je prišel blizu vrat, je gospodič Gabrijel s krohoto zaklical za njim: „Ha! Ha! Ha! Lahko noč, prijatelj! Ali sedaj veš, kaj je baron?“

Grdak je s konjem krenil proti Brdovcu. Pred župniščem je vprašal po župniku. Rekli so mu, da je pri Gregoriču.

Pohitel je tje in zajahal naravnost na dvorišče. Pred hišo so sedeli župnik, Ilija Gregorič in župan Ivan Horvat.

„Pozdravljeni!“ ga pozdravi stari Babič, „kakšna sreča Vas je prinesla na Brdovec, gosposd Grdak?“

„Nesreča, oče!“ je s solznim očesom odvrnil upravitelj. „Berač sem brez strehe in brez vsega.“

„Za Božjo voljo, kako?“ se je preplašil župnik.

„Kako?“ se je Grdak bridko zasmejal, „madžarski carinariji so me za mojo zvesto službo pognali kakor psa in ves imetek izročili susjedskega krvniku.“ Vsi trije so prebledeli kakor mrtvi.

„Ves imetek Tahu?“ je Ilija skočil na noge. „Torej to je pravica!“

„Usmili se nas, o Gospod!“ je sklenil župnik roke.

„Srce mi pravi,“ je nadaljeval Ilija z drhtečim glasom, da bo tekla kri. Boga mi, da bo.“ Horvat pa je pograbil svojo župansko palico, jo na kolenu prelomil in vrgel daleč od sebe:

„Vrag te vzami!“ je zaškripal z zobmi, „če vragovje pravico kropijo, je poštenega človeka sram vršiti posel sodnika.“

(Dalje prih.)

Stara doba — nova doba.

Nekdaj so vladali nad narodi razni kralji in cesarji po svoji volji. Glavna skrb kraljev in cesarjev je bila ta, da so ohranili in množili svojo moč in moč svojih rodbin. Svojo moč pa so mogli množiti samo z večnimi vojskami. Zgodovina one dobe, v kateri so vladali »deželni knezi« nad ljudstvom neomejeno, vsled tega ni skoro nič drugega kakor zgodovina neprestanih krvavih vojsk.

Velika francoska revolucija je neomejeno moč kraljev in cesarjev strla. Na njihovo mesto je stopila vlada ljudstva. Sprva pa je bila ljudska vlada vlada ljudstva samo po imenu. Velika ljudska masa je ostala še vedno to, kar je bila nek-
daj, topa in neumna masa. Takoj po francoski revoluciji mi dobilo vlade v svoje roke res celokupno ljudstvo, ampak samo gotove privilegirane plasti, namreč veleposestniki in velekapitalisti.

Ti ljudje so reprezentirali »ljudstvo« sto let po francoski revoluciji. Vladali pa niso nič boljše kakor nekdanji kralji in cesarji z neomejeno oblastjo. Kakor so imeli kralji in cesarji eno samo željo, da namreč pomnože svojo rodbinsko moč, tako so imeli tudi veleposestniki in velekapitalisti pri raznih narodih le eno samo željo, namreč da pomnože svoj kapital in svoje denarne kupe.

V svrhu množitve svojega kapitala so se spretno poslužili gesla o »slavi in veličini naroda«. Narodnost in »slava in veličina naroda« so pa bile za te ljudi le pretveza, pod katero so upali doseči ti ljudje svoj edini cilj, namreč pomnožitev svojega kapitala.

Zato so oznanjali ljudem vedno in vedno, da je »domovina« najsvetejša in »narod« najvišje, kar imajo ljudje na zemlji. Za domovino in za narod mora človek žrtvovati vse, tudi svoje življenje. Takim lepim besedam so ljudje res verjeli in dolgih sto let so žrtvovali za narod in za domovino svoje premoženje in svoje življenje, v resnici pa so žrtvovali ljudje v svoji duševni kratkovidnosti vse, kar so imeli, samo za dobrobit velekapitalistov (agrar-
nih in industrijskih).

Svetovna vojna pa je začela ljudem odpirati oči. Ljudje so videli, da ravno tisti ljudje, ki so najbolj zijali in kričali o »svetosti naroda in domovine«, mirno sede doma za pečjo in delajo ogromne profite, nikomur pa ni padlo v glavo, da bi tudi sam dokazal potrebo žrtvovati tudi sebe in svoje premoženje za svetost naroda in domovine!

To je ljudem končno vendarle odprlo oči in ljudje so začeli o »svetosti naroda in domovine« dvomiti.

Ta dvom pa je začetek — nove dobe!

Svindel, ki so ga uganjali privilegiranci vsega sveta med priprostim ljudmi s »svetostjo naroda in domovine«, so ljudje spregledali skoro istočasno na več krajih sveta. Najbolj temeljito so ga spregledali na Ruskem. Tam je krvava revolucija kar čez noč pomedla vse staro in v Rusiji se dviga na površje nov svet. Ta svet še ni dokončan in še ni dograjen, vidi pa se v daljavi že nekaj obrisov tega novega sveta: **federacija mirnih republik, kjer ne bo odločeval meč in puška in bajonet, ampak sporazum!**

Zavrelo je dalje tudi na Angleškem in na Francoskem. Stari gospodje, ki so zastopali v imenu »svetosti naroda in domovine« le kapitalistično nasilje, so se morali umakniti novim ljudem. Danes vladajo v vsi zapadni Evropi novi ljudje. Tudi ta preokret ni nič drugega kakor revolucija, samo da ni krvava, kakor je bila v Rusiji. Novi gospodje ne priznavajo več vlade generalov in prelivanja nedolžne ljudske krvi v imenu »svete domovine in naroda«, ampak hočejo **mir med narodi in sporazum**. Konferenca, ki se vrši pravkar v Londonu, dokazuje, da je ideja miru in sporazuma med narodi sijajno zmagala tudi na zapadu Evrope: **Narodi naj ne urejajo več svojih medsebojnih razmer s krvavim orožjem v interesu kapitalističnih privilegirancev, ampak z mirnimi pogodbami v interesu ljudske celokupnosti!**

Taka je razlika med staro in novo dobo. **Prej večne vojske — danes večni mir. Prej general in kapitalist — danes državnik in tisti, ki dela!** To so cilji moderne dobe.

Med nami Slovenci žalibog še ni mnogo razumevanja za novo dobo. Zlasti slovenska inteligenca še vedno plava v najbolj globokih vodah stare dobe. Vojska, general, maščevanje z orožjem, »svetost domovine in naroda« za kapital in ne za ljudstvo — vsa ta zastarela in preperela ropotija še vedno preveča možgane slovenske »inteligence«. Ona ne vidi prvega koraka v novo dobo, ki se je izvršil že tudi v Jugoslaviji (nova vlada v Belgradu), ampak sanja še vedno svoje stare sanje o ruskem carju. **Vidi in čuti pa duh nove dobe slovensko ljudstvo, in to ljudstvo se danes že dobro zaveda, da je njegova edina rešitev le v federativni (zvezni) republiki balkanskih narodov. Kakor povsod, tako bo zmagala ta misel tudi pri nas in je že zmagala.** Kolo časa se ne da nikdar zavrteti nazaj, ampak samo naprej.

Dnevne vesti.

Kaj ve ves svet? V belgrajskem parlamentu je imel v ponedeljek sedanjí minister za vnanje zadeve dr. Voja Marinković velik govor. V tem govoru je rekel med drugim: **»Ves svet ve, da Srbi, Hrvati in Slovenci niso en narod, ampak da so to trije narodi.«** — Tako resnica počasi zmaguje. Sedaj mora priznati tudi vlada to, kar je ustvarila narava in mora zatajiti vse, kar trdi nam vsem vsiljena vidovdanska ustava.

Vidovdanska ustava. Vidovdanska ustava proglašča, da smo Srbi, Hrvati in Slovenci en narod in na tej podlagi je zgrajena tudi vsa naša notranja uprava. Kaj pa je vidovdanska ustava danes, ko mora celo minister zunanjih del pred vsem svetom javno priznati, da Srbi, Hrvati in Slovenci nismo en narod? Krpa papirja in nič več! Življenje gre svojo pot naprej tudi brez ustave in, če je treba, tudi proti pisanim ustavam!

Velikanska povodenj na Gorenjskem. V noči od zadnjega petka na soboto je napravila silna povodenj na Gorenjskem kmetom ogromno škodo. Povodenj je najbolj di-

vjala nad Polhovim Gradcem in nad Sorško dolino. Voda je odnesla s hribov debele plasti rodovitne zemlje, ruvala je drevje s koreninami, rušila je hiše in gospodarska poslopja in razdrta skoro vse mostove in pota po polhovgraški in sorški dolini. V silno naraščajoči vodi je utonilo tudi precej ljudi, zlasti otrok, ki jih je voda odnesla iz postelj ali pa s posteljami vred. Škoda je neprecenljiva, kajti uničena ni samo letošnja žetev, ampak tudi zemlja, ker jo je voda ali odnesla, ali pa jo je zasipala s peskom in blatom, da bo še prihodnja leta zelo težko kaj pridelati. Za prvo pomoč je vlada nakazala poškodovancem dva milijona kron podpore.

Pametno. »Slovenski Narod« je v soboto ponatisnil nekaj odstavkov iz našega zadnjega uvodnika. To je bilo najpametnejše, kar je objavil ta list v 50 letih.

Ljubljanski tiskarji prirede v nedeljo dne 17. t. m. na čast svojim tiskarskim tovarišem iz Zagreba vrtno veselico v »Narodnem domu«. Prijatelje tiskarjev vljudno vabimo na obisk.

Česa se boje? »Slovenski Narod« in »Jutro« v najnovejšem času nimata drugega opravka, kakor da poskušata pri svojih bralcih vzbuditi strah pred ruskimi boljševiki. Kako je ta strah utemeljen in opravičen, vidimo iz tega, da Angleži in Francozi sklepajo z ruskimi boljševiki politične in trgovske pogodbe in priznavajo sedanjo rusko vlado kot pravo vlado Rusije, pri nas pa se gotovim »inteligentnim« krogom menda zeha po starem ruskem carizmu! In taki listi se imenujejo »napredni«! Lep »napredek« je to!

Radić zopet v Zagrebu. V ponedeljek zvečer se je pripeljal Štefan Radić v Zagreb. Velikega sprejema ni bilo, ker je vlada vsako večjo manifestacijo prepovedala. S kolodvo-
ra se je Radić odpeljal po stranskih ulicah do svojega stanovanja, kjer ga je pozdravljala večja množica ljudi. Po kratkem pozdravu so se ljudje mirno razšli.

Kako se je Radić vrnil v svojo domovino? Predno je Radić zapustil Moskvo, je priredil ruski minister za vnanje zadeve Čičerin njemu na čast v ožjem krogu svojih prijateljev večerjo, kjer so se pogovarjali zlasti o političnih razmerah na Balkanu, posebej pa še o hrvaškem vprašanju. Politični razgovor je trajal celih pet ur. Naslednjega dne se je Radić odpeljal preko Rige in preko Berlina na Dunaj. Prejšnja Pašićeva vlada je sicer storila vse mogoče, da pritisne na nemško in na avstrijsko vlado, da Radiću prepovedo prehod preko Nemčije in Avstrije. S padcem Pašićeve vlade pa je postala pot preko teh dežel za Radića prosta. Radića so povsod spremljali ruski diplomatski zastopniki. Na Dunaju se je Radić mudil le tako dolgo, da se je nekoliko odpočil, potem pa se je v ponedeljek odpeljal z Dunaja domov v Zagreb.

Pomen Radićevega potovanja v tujino. Minilo je dobro leto, odkar je Radić zapustil svojo domovino. Takrat so vsi vladinovski listi pisali z veliko škodoželjnostjo, da je Radić »pobegnil« iz domovine. Mi som takrat opozarjali kot edin list v Sloveniji, da o kakem »begu« Radićevem ni niti govora, in smo podarjali, da je on zapustil svojo domovino samo zato, da informira in pouči vnanji svet o razmerah v Jugoslaviji, zlasti na Hrvaškem, drugič pa da sam spozna politične razmere v Evropi. Odpotoval je najprej v Anglijo, kjer se mu je posrečilo priti v stik z zelo vplivnimi političnimi krogi kljub temu, da je Pašićeva vlada na vse mogoče načine ruvala proti njemu. Na Angleškem je dosegel Radić popoln uspeh. Z Angleškega je Radić odpotoval na Dunaj. V času, ko je prebival na Dunaju, se je zasnova v Jugoslaviji močna zveza opozicijskih strank, ki je srečno strmoglavila Pašićevo nazadnjaško vlado. Še pred sestavo nove vlade pa je Radić odpotoval v Moskvo, kjer je stanoval kot gost ruske vlade. Za časa svojega bivanja v Moskvi je ustvaril trdno podlago za sporazumno sodelovanje med Rusi in Hrvati. Ta sporazum je za politiko na Balkanu ogromnega pomena, kajti Rusija je danes velesila prve vrste, ki jo priznavajo tudi Angleži, Francozi, Italijani in Nemci. Glavno pa, kar je Radić na svojem velikem diplomatičnem potovanju dosegel, je to, da pozna danes ves svet razmere v Jugoslaviji kot take, kakršne so, in ne kot take, kakor jih je slikala prejšnja Pašićeva vlada. Zlasti pozna ves današnji politični svet prav dobro hrvaško vprašanje. Glede tega vprašanja ne more nobena belgrajska vlada več slepiti evropske javnosti, in to je ogromna zasluga Radićeva. Tudi mi Slovenci bi morali poskrbeti zato, da bi svet tudi nas poznal. Danes nas prav malo.

Nikola Pašić in žandarji. Kakor so nekdanj v stari Avstriji stražili vojaki vladarja in razne visoke dostojanstvenike, tako stražijo žandarji tudi dostojanstvenike v naši

državi. Tudi Pašića stražijo žandarji, čeprav ni več ministrski predsednik. Belgrajčani pa so uganili, da so ga prej stražili zato, ker je bil ministrski predsednik, sedaj pa ga stražijo zato, da ne pobegne.

Nemška odškodnina za Jugoslavijo. Nemška država je plačala na račun vojne odškodnine naši državi že 265 milijonov zlatih mark deloma v denarju, deloma v blagu. Iz poročil raznih listov je znano, da se je precej tega denarja prijel različnih gospodov, ki imajo dame v Belgradu na ta račun krasne palače.

Češka vlada in nova vlada v Jugoslaviji. List »Prager Presse«, ki ga vzdržuje češka vlada, ne piše posebno prijazno o novi vladi v Jugoslaviji. To je razumljivo, če pomislimo, da tudi velik del čehoslovaških državljanov stoka pod centralističnim jarmom.

Obsodba. V parlamentu je vlada razložila poslancem svoj program. Povedala jim je načela, po katerih misli vladati. O tem programu se je vnela velika debata. Zagovorniki današnje vlade ta program hvalijo, zagovorniki prejšnje vlade ga pa napadajo. Na napade nasprotnikov je odgovarjal v soboto minister notranjih zadev Nastas Petrović. Ta je dejal med drugim: »Jaz ne bom trpel, da bi vladni organi morili nedolžne otroke, kakor je to storila prejšnja vlada!« — Tako je rekel minister Petrović javno v parlamentu, torej pred vsem svetom! (Te besede se nanašajo na grozno morijo nedolžnih ljudi na Kosovem polju, kjer so vojaki morali obkoliti cele vasi in vse prebivalce pobiti pod pretvezo boja proti »kačakom« — roparjem.)

Kdo ima denar? Osješki list »Drau« poroča, da so v parlamentu očitati bratu bivšega ministra Pribečevića, poslancu Valerijanu Pribečeviću, da zaigra v eni noči po 40 tisoč dinarjev! »Hrvat« pristavlja temu poročilu, da gospod poslanec niti tega posla ne razume, sicer ne bi toliko izgubil.

Kaj vse imamo? Osješki list »Drau« piše: »Mi imamo 18 ministrstev. Od teh jih je ena tretjina preveč. Med poslanci je skoro 60 bivših ministrov, ki vlečejo še danes ministrske plače. Posamezni ministri imajo na razpolago bogate denarne zaloge za korupcijo. Izplačevanje nemške vojne odškodnine je ena sama velika korupcija in nemški fabrikanti se kar tresejo od smeha, če govore o »naturalnih dejavkah« za Srbijo.

† Miha Mojskrc. Pretekli terek so pokopali v Ljubljani žurnalista Miho Mojskrea. Udeleževal se je zlasti v podrobnem organizacijskem delu krščansko socialno mislečega delavstva v Sloveniji. Pridobil ga je bil za to gibanje in idejo ranjki dr. Krek. Mož je bil samouk. Sprva državni namestnik, je bil pozneje uradnik tedanje »Okrajne bolniške blagajne v Ljubljani«, kjer so večino odbora tvorili krščanski socialci. Ko so pozneje pri volitvah v to korporacijo zmagali socialni demokrati, je Mojskrc sam prostovoljno izstopil iz te službe. Posvetil se je žurnalistiki ter je sodeloval pri »Slovenecu« in pri raznih krščansko-socialnih delavskih listih. Sodeloval je pri raznih delavskih društvih kot član, odbornik in predsednik, zlasti pa pri Stavbinskem društvu, I. delavskem konsumnem društvu, Jugoslovanski strokovni zvezi itd. Bil je eden zadnjih prve Krekove čete med delavskim ljudstvom. Vse življenje je bil revež, živeč ob nizkih plačah, je dajal še drugim, ki so se v zadregah obračali nanj. Plačila za svoje idealno delovanje ni niti zahteval niti prejemal. Mož je bil poštenjak in povsod priljubljen. Zavednemu Slovencu bodi domača zemlja lahka!

Prepričanje. Ranjki Cankar je napisal ostro zabavljico o možu, ki je izgubil prepričanje. Prepričanje tega moža je bilo vezano v lepo usnje kakor kakšna knjiga. Danes pa ne nosijo ljudje več svojega prepričanja vezat v usnje, ampak ga

nosijo s seboj v obliki različnih okroglih in voglatih knofov, ki jih imajo z močno knofljo pripete na suknjah, da knofovskega prepričanja ja ne izgube.

Neverjetno šikaniranje policijske oblasti v Mariboru. Nek naš somišljenik v Mariboru je dne 14. julija t. l. v neki mariborski gostilni v debati zaklical: Živijo Radić! Zivela slovenska in hrvaška republika! Doli s Pašićem! Bil je aretiran in na policiji izvan, da je to še enkrat ponovil, ker ni videl v tem nič kaznjivega. Policija je zaradi tega odredila pri njem še hišno preiskavo, ki pa je bila seveda brezuspešna. Sploh je policijski aparat delal z vso paro. Moža je policija zaradi teh besedice ovdala tudi sodišču. 7. t. m. se je vršila pri sodišču zaradi tega razprava in sodišče je moralo seveda policijo blamirati. Sodišče je namreč moža **popolnoma oprosti-**lo, ter izreklo, da s tem vzklikom ni zagrešil nič kaznjivega. Policija se je hotela sicer zmazati s tem, da je pol. komisar po sili hotel tega moža proglasiti za komunista. Seveda tega ni mogel dokazati, ker je preganjani odločno izjavil, da je somišljenik slov. republikanske stranke, ne pa komunist. — Ta slučaj kaže dvojje: da policijske oblasti hočejo preganjati slovenske republikance, drugi pa to, da je neodvisno **sodišče** izreklo **popolnoma nekaznivost** za republikansko politično prepričanje.

Iz Sinjega Vrha nam pišejo: Slovenski republikanski kmetje in delavci, sprejmite naše pozdrave. Pozivamo Vas, da pristopate k naši slovenski republikanski stranki. Ne bojte se šikan oblasti in bodite hrabri. Zakaj, kakor ste se doslej hrabro borili za gospodarske interese, tako se morate odslej boriti za svoje

lastne. Mi kmetje in delavci v Sloveniji, ki delamo že dve leti za našo ljudsko republikansko zmago, moremo doseči zmago le, ako se združimo na tej naši podlagi. — Janez Muhvič.

Občinske volitve, ki so se vršile preteklo nedeljo v nekaterih okrajih bivše Štajerske in Kranjske so pokazale, kako naša misel stalno napreduje. Republikanci so nastopili pod zelo različnimi krajevnimi imeni. Prav radi pa so se poslužili označbe »Kmečko-delavske stranke« in podobno. Treba je poudariti, da ni bilo nobene organizacije, ki bi smoteno vodila slov. republikance pri delu za obč. volitve, ampak da je bilo vse prepričano lokalnim razmeram in lastni inicijativi somišljenikov. Kljub temu so bile v številnih občinah postavljene liste slov. republikancev, kar dokazuje, kako je naša misel močna med kmečko-delavskim ljudstvom v Sloveniji.

Naročnike, ki še niso plačali naročnine, uljudno prosimo, naj isto takoj odpošljejo po položnici, ki so jo prejeli v listu že meseca julija. Se enkrat povdarjamo, da naš list nima nikakih fondov in se drži samo od naročnine in oglasnih prispevkov. — Zato pa naj vsak naročnik stori svojo dolžnost in vse bo v redu.

Za tiskovni sklad so darovali:
J. R. — Lovina, Hrv. . . Din 25.—
Neimenovan — Sv. Nikolaj pri Ormožu . . . Din 25.—
Republikanski župnik z Dolenjske . . . Din 50.—
Neimenovan — Sv. Lenart, Gor. Din 10.—
Darovalcem naša najlepša zahvala.

Somišljeniki, posnemajte in nabirajte pri naših zavednih možeh.

Kmetijska dela v mesecu avgustu.

V splošnem in pri živini. Eno najvažnejših opravil v avgustu je mlattev žita. Vršimo jo s cepcem, z živinsko vprego na vitelj, z elektromotorjem ali pa z lokomobilom (parna mlattev z elevatorjem). Najdražje nam pride ročno delo, ki je približno 11 krat dražje od dela z lokomobilom. Toda vsak posamezen mali kmetovalec si ne more nabaviti takšnega dragega stroja. Tudi bi za enega samega ne imel tolike vrednosti, ker bi ga ne mogel dovolj izrabiti. Mali kmetovalec bi moral založiti preveč kapitala, da bi se mu obrestoval v zadostni meri. Zategadelj bi bilo želeto, da se mali kmetje strnejo v kmetijske zadruge ter nabavijo potrebne kmetijske stroje zadrudnim potom. Na ta način morejo vršiti tudi mlattev žita ceneje in hitreje, kakor če mlati vsak zase z roko. Zmlačeno žito moramo premešavati, da se ne ogreje in ne pokvari.

Živinske staje, zlasti svinjske hleve držimo čiste in hladne. Skrbimo, da bodo nastlani zmiraj s svežo slamo. Dobro jih je pobeliti z apnenim beležem. S tem bomo obvarovali svinje pred različnimi boleznimi. Kdor pusti živino ležati v lastnem blatu, je neprijatelj živine

in ne bo imel sreče v živinoreji.

V avgustu poteče navadno čas za utrjevanje telesa s kopanjem na prostem. Vodne in solne kopeli menjaje prijačo človeškemu zdravju.

Je svetega Lovrenea grozdje mehko. Krčmar si obeta vino sladko.

V vinogradu. Začnimo prikrajševati vršice vinske trte, da more solnce močnejše vplivati na grozdje. Čas za pravočasno vršičenje je nastopil tedaj, ako so postale mladike na spodnjem koncu rjave in vršiči več ne kimajo, ampak stoje že bolj pokoncu. Vršičenje se vrši na ta način, da odrežemo s škarjami vse mladike približno 2 dm nad najvišjim, t. j. 1.80 do 2 m dolgim koljem. Prezgodnje in premočno vršičenje bi imelo posledico, da bi pogladi številni zalistniki, ki bi po preteku nekaj časa zahtevali ponovno prikrajševanje. Razen tega poganja zaliste vselej na račun rezervnih hranilnih snovi v mladem popju in tvori neprestano nevarnost za razširjanje peronospor. Čuditi se je, da nekateri vinogradniki vršičijo že v mesecu juliju, medtem ko z drugimi nujnimi opravili, kakor rahljanjem zemlje, škroplje-

njem in žveplanjem radi zaostajajo. Tu prezgodaj, tam prepozno, to je ravno toliko, kakor preveč in premalo. Od peronospor ali pikea napadene vršice je iz vinograda odstraniti in sežgati. Škropimo vinsko trto četrtič, ako peronospora s tretjim škropljenjem nismo zaustavili. V tem slučaju škropimo predvsem grozdje in vršice... Ako hočemo škropiti obenem proti oidiju, pridenemo mešanici salojidina ali koloidnega žvepla (sulikola). Dopravljamo tretjo kop. Če pa tega vsled pomanjkanja delavnih moči nismo mogli storiti, tedaj spravimo vsaj vso travo iz vinograda. Velika napaka je, sušiti travo med trsjem, ali jo celo obešati na trsje. Kdor hoče gojiti vinograde za pridelovanje sena ali plevela, naj prepusti rajši to kmetijsko-gospodarsko panogo drugim sposobnejšim, ki bodo z umnim obdelovanjem zemlje prispeli k splošnemu napredku v vinoreji. Tisti vinogradi, kjer se opušča poletno rahljanje zemlje, bodo po preteku nekaj let oslabei ter zahtevali obnovitve.

V sadonosniku. Poletno sadje dozoreva. Od jabolk postajajo užitne poletni beličnik, beli in rdeči astrakan, virginski rožnik, šarlamovček, poletna parmenka, grafenšteine, od hrušk pa zelena Magdalenka, kimavka, šparovka, solnograška, rjavka, wiliamovka in kongresovka. Mnogo pametnejše je, ako sadje sušimo ali pa delamo iz njega mezgo, kakor če ga predelavamo v pižmo. Uporaba sadja pri nas ni na tisti stopnji, kakor bi bilo želeto in napačno ravnanje tisti, ki svoje sadje v slabih letinah sprešajo v sadjeve ali prekuhajo celo v žganje, mesto da bi ga posušili. Iz slabjšega sadja, ki pred časom odpada, lahko narejamo kis, ki je vsekakor boljši od nezdravega esenca, ki ga kupujemo v trgovinah. Poletno sadje je obrati vsaj en teden dni prej, nego je postalo užitno na drevesu ako ga hočemo obdržati dalje časa nepokvarjenega. Mi razločujemo med zrelostjo na drevesu in užitno zrelostjo. Drevesno zrelost doseže poletno sadje, ko začno odpadati prvi piškavci in ko posamezni črvivi sadeži na drevesu porumene, dočim so drugi še zeleni. Na peške v peščišču, ki naj bi bile rujave ali črne, se ni toliko ozirati. V shrambi pozoreva sadje že v nekaj dneh in je mnogo okusnejše, nego tisto, ki popolnoma dozori na drevesu. Ako ga pustimo dozorevati na drevesu, nam polagoma popada na tla ter zaleže prav malo, ker se ali razbije, ali pa ga poberejo drugi ljudje. Veje močno obloženega drevja je treba podpreti z rogovilami, da se ne odlo-mijo pod težo z vsakim dnem se debelečega sadja. Odpadlo nezrelo in nerazvito sadje pobirajmo enako, kakor v juliju ter ga kuhajmo svinjam. V takšnem trebežu se nahaja zalega raznih sadnih škodljivcev, ki jih na ta način najlažje in najzanesljiveje zatiramo. Precepljena drevesa pregledajmo in odstranimo divje poganjke, ki so pogladi iz debela. Enako odstranimo tudi pre-goste zlahne mladike, da zadobe druge več zraka in svetlobe.

V drevesnici vršimo očeslanje ali okulacijo. Pri tem poslu moramo paziti na vreme in vlago. Ob dolgotrajni suši, ob mrzlem in deževnem vremenu ne okulirajmo, ker se slabo obnese. Zadostna vlaga v zemlji in toplo solnčno vreme vplivata ugodno na uspeh okulacije. Okulacija se obnese samo takrat, ko so divjaki muzevni in se koža rada odlušči. Najboljši je enoletni in dvoletni les. Star les ni za okuliranje.

Na polju in travnikih. Orjimo strniščno brazdo ali praho takoj po žetvi ozimine. Sejemo repo. Setev ajde smo opravili že prejšnji mesec. Ajda vsejana šele v avgustu v naših krajih le redkokdaj dozori. Okopavajmo mrkev in peso. Mrkev prebravamo brez škode tudi z navadno brano. Spravljajmo fižol, grah, bob, lečo in drugo sočivje ob pravem času, da ne splesni na tleh ob vlažnem vremenu. Izvažamo gnoj za ozimino. V prvi polovici avgusta, ko so dorasli gomolji, koplamo rani krompir. Krompir moramo spraviti, ko je nadzemni del rastline porumenel in se začel sušiti.

Bolh avgusta mnogo se pojavi, Vreč za ajdo rodno si pripravi.

Na travnikih kosimo drugo ali otavno košnjo. Ako smo seno kosili zgodaj in ni primanjkovalo moče, tedaj bomo imeli prav lepo otavo, na boljših in gnojenih travnikih pa še otavič. V svrhu hitrejšega spravljavanja otave so kozolci zelo na mestu, kajti v tem času je vreme čestokrat nestanovitno. V nezračnih shrambah otava kaj rada splesni; zato jo je treba posušiti kar najbolje.

Na vrtu. Sadimo endivijo, da bomo imeli dovolj salate za zimo. Sejemo špinačo, repincelj in zimsko salato. Setev zimske salate nikakor ni prezgodaj, če pomislimo, da potrebujejo rastlinice 6 tednov, predno se morejo presaditi in jih je treba pozneje še okopati, da se pred zimo dobro vkoreninijo. Sejemo še zimski karfijol, rudeče zelje, kolerabo in drobnjak (šnitlih), katera zelenjava ostane čez zimo na prostem in je v rani pomladi za rabo. Gosenice od kapusovega belina pokončujemo na zelju. Mladenke in cvetličarice sejejo mačehce in sadijo tulpane in narcise.

V kleti. Opravila, kakor dolivanje vina in žveplanje praznih sodov, veljajo kakor za druge mesece. Ako vino razpošiljamo, tedaj imamo opraviti večkrat s pokvarjenimi sodi, ki so bili dalje časa na potu. Posebno paznjo posvetimo očetnim glivicam. Nabavimo potrebne zaloge čepov, pilk in drugih kletarskih potrebščin, ki jih rabimo v času trgatve. Dober kletar naroči tudi kvasne glivice, s pomočjo katerih se doseže gladko vrenje vinskega soka. V kleti, kjer se nahajajo večje množine vina, ne sme manjkati potrebnih priprav, kakor natege iz stekla, s katero se daje vino na pokušnjo. Paziti moramo, da potom natege ne prenesemo birse iz enega sode v drugega. Tudi ne dolivajmo zdravega vina s pokvarjenim, kakor tudi ne sortnega vina z vinom, ki

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico

ki posluje v novopreurejenih prostorih

V LJUBLJANI

r. z. z. o. z.

Mestni trg štev. 6

Hranilne vloge in vloge na tekoči račun obrestuje po

8%

ter jih izplačuje takoj brez

odpovedi. Večje vloge z

odpovednim rokom obrestuje tudi više po dogovoru.

Posojila daje le proti popolni varnosti proti vknjižbi na hiše in posestva ter proti poroštvu. Daje tudi trgovske kredite ter sprejema cesije in inkaso faktur.

ILIRSKA POSOJILNICA

Ljubljana, Kralja Petra trg 8/1.

sprejema hranilne vloge po 8%.

Večje in stalne vloge do 12%.

Nakup gozdov, desk, tramov in drv. Zaloga trboveljskega premoga in drv. Prodaja na debelo in drobno. — Plačljivo tudi na obroke.

DRUŽBA ILIRIJA

Ljubljana, Kralja Petra trg 8.

Telefon štev. 220.

Od slej se

razlikuje izvrstni, iz davna preizkušeni »Pravi : FRANCKOV : kavni pridatek« od ponarejenih proizvodov tudi že na zunaj po novi, rjavomodro-beli etiketi. — Na tej se posebno iztičajo karakteristični znaki razlikovanja, ki so: im- »Franck« in »kavni mlinček«.

»Pravi : FRANCK : z mlinčkom« zahvaljuje svojo splošno priljubljenost izvrstnemu aromu in prijetnemu okusu ter svoji izdatnosti in tečnosti.

Odgovorni urednik Drago Brozovič.
Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

15 letno jamstvo

kupuje in prodaja različne knjige v vseh
jezikih po ugodnih cenah.

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje

Žebliji za normalne in ozkotirne železnice. Žebliji za ladje, črni ali pocinkani. Žebliji za zgradbe, les itd. Žebliji za čevlje. Spojke za odre in prage. Spojke za ladje in splave. Železne brane. Zobje za brane. Kljuke za podobe, zid, cevi, žlebove itd. Vijaki z maticami. Podložne pločice. Matice. Zakovice za tenderje, kotle, mostove, sode, pločevino, kolesa itd. Vijačni čepi. Verige. Vsi v našo stroko spadajoči železni izdelki po vzorcih in rizbah najceneje. Ilustrov. ceniki na razpolago.